

Vergaderjaar 2007–2008

26 396

Vervanging pantservoertuigen M577 en YPR

Nr. 69

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 8 april 2008

Hierbij bied ik u de negende jaarrapportage over het project «Vervanging Pantservoertuigen M577 en YPR» aan. De rapportage beschrijft de stand van zaken per 31 december 2007 en sluit aan op de achtste jaarrapportage van 24 april 2007 (Kamerstuk 26 396, nr. 66).

De financiële informatie behorende bij deze jaarrapportage bied ik u in een afzonderlijke commercieel vertrouwelijke brief aan.¹

Het rapport van de Audit Dienst Defensie en de Audit Dienst Verkeer en Waterstaat wordt conform de Regeling grote projecten als afzonderlijk document meegezonden.²

De staatssecretaris van Defensie,
J. G. de Vries

¹ Ter **vertrouwelijke** inzage, **alleen voor de leden**, gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

² Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

Inleiding

Het project «Vervanging Pantservoertuigen M577 en YPR» is door de Tweede Kamer op 26 juni 1997 aangewezen als zogenaamd «groot project». In dat kader ontvangt de Kamer jaarlijks een voortgangsrapportage. Deze rapportage beschrijft de stand van zaken per 31 december 2007 en besteedt daarnaast aandacht aan de essentiële ontwikkelingen na die datum.

Deelprojecten

Het project omvat drie deelprojecten:

- Klein pantserwielvoertuig, de Fennek MRAT (*Medium Range Anti-Tank*) en de Fennek AD (*Algemene Dienst*);
- Infanteriegevechtsvoertuig (IGV), de CV-90;
- Groot pantserwielvoertuig (PWV), de Boxer.

Behoeftestelling

Klein pantserwielvoertuig

De totale operationele behoefte aan kleine pantserwielvoertuigen is ongewijzigd ten opzichte van de vorige jaarrapportage en betreft 208 voertuigen in diverse typen:

- 88 Fenneks MRAT voor pantserbestrijding;
- 120 Fenneks AD waarvan:
 - 63 Fenneks AD als algemeen voertuig bij diverse eenheden;
 - 39 Fenneks MR (*Mortier*) als transportmiddel voor de lichte mortier bij de pantserinfanterie;
 - 18 Fenneks SWP (*Stinger Wapen Platform*) als luchtverdedigings-systeem.

Infanteriegevechtsvoertuig

De behoefte aan IGV'n is ongewijzigd ten opzichte van de vorige jaarrapportage en bedraagt 200 voertuigen. Thans zijn 184 CV-90's in bestelling. In de behoefte aan 16 IGV-bergingsvoertuigen, die aanvankelijk deel uitmaakte van het IGV-project, zal tot 2015 worden voorzien door overtollige bergingstanks Leopard. In de planning is vanaf 2016 budget opgenomen voor de verwerving van bergingsvoertuigen voor de IGV.

Groot pantserwielvoertuig

De behoefte is eind 2006 vastgesteld op 200 voertuigen en betreft vijf voertuigtypen: een commandovoertuig, een gewondentransportvoertuig, een vrachtvoertuig, een vracht-commandovoertuig¹ en een genievoertuig. De behoefte is niet gewijzigd ten opzichte van de vorige jaarrapportage (Kamerstuk 26 396, nr. 66).

Planning en voortgang

Klein pantserwielvoertuig

In 2007 is tussen Defensie en de leverancier afgesproken om de levering van twintig Fennek voertuigen door te schuiven van 2008 naar 2009. Deze verschuiving heeft voordelen voor zowel Defensie als de leverancier en zal voor Defensie niet tot meerkosten in het project leiden. De voordelen voor Defensie zijn een vermindering van de spanning op het investeringsbudget in 2008 omdat ook de betalingen doorschuiven naar 2009, en een betere benutting van de garantieperiode van de voertuigen omdat het nieuwe leverschema beter past bij het schema voor de instroom van de voertuigen bij het Commando landstrijdkrachten (CLAS). Het voordeel voor de leverancier is een betere afstemming van zijn productiecapaciteit voor de Fennek met die voor andere projecten.

¹ In afwijking van de vorige jaarrapportage, waarin werd aangegeven dat een deel van de vrachtvoertuigen met commandofaciliteiten zou worden uitgerust, wordt die versie nu als een afzonderlijk type beschouwd.

De levering (aan Defensie) en de instroom (bij het CLAS) van de Fennek verlopen volgens het nieuwe schema en zullen in 2009 zijn voltooid. Op 31 december 2007 waren 40 Fenneks MRAT, 43 Fenneks AD, 22 Fenneks MR en nog geen Fenneks SWP afgeleverd.

Infanteriegevechtsvoertuig

De kwalificatiebeproevingen zijn in het tweede kwartaal van 2007 voortgezet. Hierbij is gebleken dat de problemen op het gebied van transportvermogen en ergonomie grotendeels zijn opgelost, maar dat er op het gebied van software en vuurkracht nog tekortkomingen bestaan. Hiervoor heeft de leverancier verbeteringen uitgewerkt. De verbeteringen zijn samengevoegd tot drie modificatiepakketten. In 2007 zijn negen voertuigen overgenomen, waarop modificatiepakket 1 is aangebracht. Met deze voertuigen kan de voorbereiding van de interne omscholing in januari 2008 aanvangen. Voor deze voertuigen was overeengekomen dat in de periode februari–mei 2008 modificatiepakket 2 en modificatiepakket 3 zouden worden aangebracht. Daarnaast zijn nog zesentwintig voertuigen, waarvan acht rijlesvoertuigen, zonder modificatiepakket overgenomen. Deze zouden in 2008 onder de verantwoordelijkheid van de leverancier naar de finale configuratie worden gemodificeerd. De begin 2008 uitgevoerde verificatie van de eerste voertuigen heeft echter tot een onvoldoende resultaat geleid. De consequenties hiervan worden thans door de leverancier en Defensie in kaart gebracht, maar nu al is duidelijk dat rekening moet worden gehouden met een vertraging van tenminste zes maanden in de serielevering. Medio 2008 zal één en ander worden verwerkt in een amendement op het contract.

De financiële planning is in 2007 binnen Defensie in lijn gebracht met de actuele projectplanning. Zodra de consequenties van de nieuwe vertraging bekend zijn, zal de financiële planning hiermee opnieuw in lijn worden gebracht.

Als onderdeel van het project zijn in opdracht van Defensie twee nieuwe 35 mm munitiesoorten ontwikkeld, beproefd en geaccepteerd. De seriematige levering is medio 2007 begonnen. De beproeving en acceptatie van een derde munitiesoort is nog niet afgerond. Het gaat om een keuze tussen hergebruik van bestaande munitie (35 mm PRTL) of de verwerving van nieuwe munitie. Beide opties zijn te realiseren binnen het beschikbare budget. Afhankelijk van de beproevingsuitkomst wordt voor de zomer een besluit genomen.

In 2007 zijn de voorbereidingen voor de levering van de IGV-rijssimulator begonnen. De levering van de rijssimulator is gepland in 2009.

De opdracht voor de uitbreiding van de *Tactische Indoor Simulator* (TACTIS) voor de IGV is eind 2007 geplaatst. De levering zal vanaf 2010 plaatsvinden.

Door de verwerving van een *Video Oefen Uitrusting* voor de IGV (VOU-IGV) kunnen in het begin van gebruiksfase (2007–2010) toch de minimaal benodigde opleidingen worden gegeven. Los van de uitbreiding van TACTIS is de VOU-IGV nodig binnen het totale pakket aan opleidings- en trainingsmiddelen.

Groot pantserwielvoertuig

De voorbereiding van de serieproductie voor Duitsland is in 2008 voorzien zodat de seriematige levering vanaf het derde kwartaal in 2009 kan plaatsvinden. De voorbereiding van de serieproductie voor Nederland zal volgens de huidige planning in 2010 starten, waarbij het eerste voertuig in de vrachttuitvoering in maart 2011 moet worden geleverd. Door deze volgorde zullen mogelijke problemen bij de Nederlandse serieproductie van

het basisvoertuig al zijn onderkend door de ervaringen met de Duitse serieproductie. De ontwikkeling en de beproeving van de resterende Nederlandse voertuigtypen worden naar verwachting in 2012 afgerond. De Nederlandse serielevering zal eind 2016 zijn afgerond.

Het kwalificatieprogramma (o.a. beproevingen op het gebied van betrouwbaarheid en duurzaamheid) van het basisvoertuig heeft in 2007 opnieuw vertraging opgelopen en loopt daardoor uit naar 2008. Zonder een volledige kwalificatie van het gemeenschappelijke basisvoertuig bestaat geen zekerheid over de juiste configuratiestand. Een gekwalificeerde configuratiestand (*Definitive Design Review*, DDR) is volgens het seriecontract nodig als de basis voor de serieproductie. De industrie is verzocht de consequenties van de vertraging te verwerken in een aangepaste projectplanning. In februari 2008 is deze planning aangeboden aan OCCAR, Duitsland en Nederland. Er wordt rekening gehouden met een vertraging in de planning voor de serieproductie van enkele maanden.

Medio 2007 heeft het industriële consortium ARTEC een voorstel gedaan om enkele zaken, die niet in het seriecontract zijn opgenomen, waaronder een aangepaste belading, alsnog te realiseren. Deze aanpassingen kunnen nog in de realisatie van de prototypen en de kwalificatie worden betrokken.

Defensie heeft inmiddels besloten om een (start-)architectuur voor de *Command, Control, Communication, Computers and Information* (C4I) in alle Nederlandse versies toe te passen. De daarvoor benodigde C4I-middelen zijn in het Defensie Investeringsplan (DIP) opgenomen en zullen in een separaat project worden verworven. De noodzakelijke aanpassingen van de voertuigen zullen in het Boxerproject worden gerealiseerd. De industrie is inmiddels verzocht een studie uit te voeren naar de consequenties van deze gewijzigde C4I-architectuur op het gebied van techniek, geld en de projectplanning. Vooral bij het commandovoertuig is het noodzakelijk dat de C4I-inrichting wordt betrokken in de bouw en de kwalificatie van het prototype. In het 2e kwartaal van 2008 worden de resultaten van deze studie verwacht en worden de consequenties voor het project inzichtelijk.

Begin 2008 werd duidelijk dat tegen de verwachting in, het niet mogelijk is gezamenlijk met Duitsland rijopleidingen te realiseren. Duitsland blijkt geen capaciteit van opleidingsleermiddelen ter beschikking te kunnen stellen. In het project was niet voorzien in voertuigen en/of simulatoren ten behoeve van rijopleidingen. Met dit nieuwe gegeven voert Defensie thans een opleidings- en trainingsanalyse uit. In het 2e kwartaal van 2008 wordt duidelijk wat de consequenties voor het project zijn.

Investerings

Klein pantserwielvoertuig

Het budget voor de verwerving van 208 Fennek MRAT en AD, inclusief documentatie, opleidings- en trainingsmiddelen, gereedschappen en initiële reservedelen, bedraagt € 192,3 miljoen (inclusief 19% BTW, prijspeil 2007).

Infanteriegevechtsvoertuig

Het IGV-projectbudget bedraagt in totaal € 1 075,7 miljoen (inclusief 19% BTW, prijspeil 2007) voor 184 voertuigen. Daar zijn de uitbreiding van TACTIS, de initieel te verwerven munitie en de rijsimulator bij inbegrepen.

Groot pantserwielvoertuig

Het budget voor de ontwikkelingsfase van het PWV bedraagt € 113 miljoen (inclusief 19% BTW, prijspeil 2007). Voor de serie van 200 voertuigen is momenteel € 624 miljoen (inclusief 19% BTW, prijspeil 2007)

opgenomen in de financiële planning. In het seriecontract is ook de initiële logistieke ondersteuning opgenomen zoals reservedelen, gereedschappen, documentatie en beperkte opleidingsmiddelen. Bij de vaststelling van dit budget is geen rekening gehouden met de mogelijke behoefte aan specifieke rijlesvoertuigen en/of een rijsimulator. Zoals hiervoor al is aangegeven worden de consequenties van deze nieuwe behoefte nog geanalyseerd.

Industriële participatie en compensatie

Klein pantserwielvoertuig

De invulling van de overeengekomen «*workshare*» voor de Nederlandse industrie is in 2004 gevalideerd door de Audit Dienst Defensie (ADD). De ADD concludeerde dat het aandeel van de Nederlandse industrie 46,3% bedraagt. De inschakeling van de Nederlandse industrie bij de productie van de Fenek vindt daarmee plaats volgens de afspraken. De productie bij de Nederlandse industrie verloopt naar tevredenheid.

Infanteriegevechtsvoertuig

De firma *BAE Systems Hägglunds* compenseert 100% van het contract bij het Nederlandse bedrijfsleven. Daarvan was bij de ondertekening van het compensatiecontract tussen het ministerie van Economische Zaken en de firma Hägglunds al 36% zeker gesteld met directe compensatieopdrachten. Nederland gaat bijvoorbeeld de warmtebeeldkijker en de gecombineerde airconditioningsen NBC-installatie voor de CV-90 produceren. Ook worden de loopwielen en de complete loopwielsamenstellen in Nederland geproduceerd. BAE Systems Hägglunds heeft de Nederlandse firma *Van Halteren Metaal B.V.* geselecteerd voor de assemblage van het wapensysteem en de integratie daarvan in de CV-90.

Het resterende deel van de compensatie vindt plaats door indirecte compensatieopdrachten. De invulling hiervan verloopt voorspoedig waarbij het Midden- en Kleinbedrijf nadrukkelijk is betrokken.

Groot pantserwielvoertuig

De invulling van de Nederlandse «*workshare*» voor de ontwikkelingsfase is nagenoeg geheel gerealiseerd mede door de in Nederland ondergebrachte aanvullende werkzaamheden op het gebied van *Integrated Logistic Support* (ILS) bij de realisatie van de Duitse versies. De Nederlandse financiële bijdrage aan de ontwikkeling van het gemeenschappelijke basisvoertuig is daarmee in de vorm van werkaandeel teruggevloeid naar de Nederlandse industrie.

Ook in het seriecontract zijn afspraken gemaakt over de inschakeling van de Nederlandse industrie. Er is echter nog geen finaal beeld over de invulling omdat de onderhandelingen over de selectie van subcontractors in Nederland en Duitsland thans gaande zijn. De opdracht voor het lassen van alle 472 basismodules is begin 2008 gegund aan *Dutch Defense Vehicle Systems* (DDVS) in Helmond. De eerstvolgende rapportage van ARTEC met betrekking tot de werkverdeling wordt in april 2008 verwacht.

Met mijn brief van 14 maart 2008 (Kamerstuk 26 396, nr. 68) heb ik de Kamer geïnformeerd over de voorgenomen overname van *Stork Pantser Wiel Voertuig BV* door de Duitse firma *Rheinmetall Landsysteme GmbH*. Daarin heb ik gemeld dat bij een overname de continuïteit van het Boxerprogramma voldoende is gewaarborgd.

Financiële vergelijking ten opzichte van de jaarrapportage 2006

In onderstaande tabel worden de huidige budgetten vergeleken met die uit de voorgaande jaarrapportage. Alle bedragen zijn inclusief 19% BTW.

	8e jaar- rapportage (prijspeil 2006)	9e jaar- rapportage (prijspeil 2007)	Vershil
Klein pantserwielvoertuig	€ 192,3 miljoen	€ 192,3 miljoen	€ 0 miljoen
Infanteriegevechtsvoertuig	€ 1012,7 miljoen	€ 1075,7 miljoen	€ 63 miljoen
Groot pantserwielvoertuig	€ 737 miljoen	€ 737 miljoen	€ 0 miljoen

Klein pantserwielvoertuig

Het in 2007 benodigd budget voor de prijspeilaanpassing van 2006 naar 2007 ad € 1,4 miljoen is verwerkt ten laste van de projectreserve.

Infanteriegevechtsvoertuig

Het budget is in 2007 met € 63 miljoen verhoogd. De start van de levering in 2007 is aanleiding geweest om het effect van de contractueel vastgelegde prijssherziening op het projectbudget te beschouwen. De prijssherziening is op meerdere, ook buitenlandse, indices gebaseerd. Dit effect is berekend op € 62,5 miljoen. Ook is het budget met € 0,5 miljoen verhoogd als gevolg van hoger geraamde uitgaven ten behoeve van het TACTIS deel van het project.

Groot pantserwielvoertuig

Het totaalbudget bestaat uit een deel ontwikkeling (€ 113 miljoen) en een deel productie (€ 624 miljoen). Het in 2007 benodigd budget voor de prijspeilaanpassing van het productiedeel van 2006 naar 2007 ad € 7,2 miljoen is verwerkt ten laste van de projectreserve.

Belangrijkste risico's

Klein pantserwielvoertuig

De configuratiestanden van de verschillende voertuigversies zijn vastgesteld. De serielevering verloopt voorspoedig en zal naar verwachting conform plan in 2009 worden afgesloten. Mede door het belasten van de projectreserve met de prijspeilaanpassing van 2006 naar 2007 is deze nagenoeg uitgeput terwijl op dit moment nog een aantal noodzakelijke modificaties wordt voorzien. Hierdoor is de kans groot dat een geringe overschrijding van het projectbudget zal optreden. Indien noodzakelijk zal te zijner tijd besloten worden over aanpassing van de financiële randvoorwaarde.

Infanteriegevechtsvoertuig

Het staat vast dat de serielevering zes maanden vertraagt. Het is onwaarschijnlijk dat deze vertraging tijdens de serielevering nog ingelopen kan worden. De instroom bij de eenheden van het CLAS vertraagt daardoor ook zes maanden. Medio 2008 worden de consequenties in kaart gebracht. Verdere vertraging is niet uit te sluiten.

Groot pantserwielvoertuig

Door de vertraging in het kwalificatietraject bestaat de mogelijkheid dat de serielevering van de Nederlandse voertuigen met enkele maanden vertraging start. De instroom van de voertuigen bij het CLAS zal dan aanvaardbaar ook enige vertraging oplopen. In het tweede kwartaal 2008 zullen de consequenties in kaart zijn gebracht.

De gewijzigde C4I-architectuur en de integratie van de in het seriecontract overeengekomen elektrische installatie moeten in het kwalificatietraject

van de Nederlandse prototypen worden geïntegreerd zodat de serieproductie met deze (gekwalficeerde) configuratie kan starten. Omdat de consequenties pas in het 2e kwartaal van 2008 bekend zijn ontstaat een gemiddeld risico dat de realisatie van de nodige aanpassingen op het gebied van C4I, zowel in tijd als in budget, slecht inpasbaar is in de huidige projectplanning. Het vasthouden aan de planning en achteraf aanbrengen van de aanpassingen is doorgaans veel duurder en heeft een negatieve invloed op de beschikbaarheid na instroom. Daarom wordt gekozen voor een aanpassing van de planning waar dat noodzakelijk is.

Omdat de prijspeilaanpassing van 2006 naar 2007 ten laste is gebracht van de projectreserve, is een gemiddeld risico ontstaan dat het project niet binnen de financiële randvoorwaarde is te realiseren. Indien noodzakelijk zal te zijner tijd besloten worden over aanpassing van de financiële randvoorwaarde.

Project- en risicomanagement

Voor elk van de drie deelprojecten is een projectmanager aangewezen. De projectmanager rapporteert wekelijks. Defensie rapporteert maandelijks aan al haar *stakeholders* via een maandrapportage. Jaarlijks wordt een *projectreview* gehouden. Het risicomanagement maakt deel uit van deze rapportages en de *projectreview*.

In 2007 hebben de volgende wijzigingen in de projectorganisatie plaatsgevonden:

- Voorheen was de projectmanager voor IGV tevens projectmanager voor Boxer. In 2007 is een projectmanager Boxer aangewezen;
- Voor zowel het project Boxer als voor het project IGV is in 2007 een projectofficier vanuit het CLAS aangewezen.

Instandhoudingsvoorbereiding

Tijdens het algemeen overleg op 21 juni 2006 (Kamerstuk 26 396, nr. 59) heeft mijn ambtsvoorganger u toegezegd nader te bezien hoe de instandhouding van defensiematerieel een plaats kan krijgen in het concept «*Maintenance Valley*».

Dat concept werd aanvankelijk genoemd in het JSF-dossier en met betrekking tot de vliegtuigindustrie in het algemeen. De gedachte achter het concept is dat de Nederlandse industrie onder meer door clustering (nog) meer kan profiteren van de vooraanstaande positie die ze heeft op het gebied van hoogwaardig onderhoud. Met het oog op de voorbereiding van de instandhouding van de drie nieuwe voertuigtypen, heeft inmiddels een oriëntatie plaatsgevonden op de samenwerking met de industrie door een combinatie van in- en uitbesteding van het onderhoud. Daarbij is rekening gehouden met de reorganisatie van de Mechanisch Centrale Werkplaats naar het *Instandhoudingsbedrijf Landsystemen* (Kamerstuk 26 396, nr. 61) en met de ontwikkeling van de *Defensie Industrie Strategie* (Kamerstuk 31 125, nr. 1). Dit heeft er onder meer toe geleid dat door de *Stichting Nederlandse Industriële Inschakeling Defensieopdrachten* (NIID), thans *Stichting Nederlandse Industrie voor Defensie en Veiligheid* (NIDV), het *NIDV Platform Instandhouding* (NPI) is opgericht. Het NPI richt zich in overleg met Defensie primair op de instandhouding van landsystemen, waaronder de Fennek, de CV-90 en de Boxer.

Klein pantserwielvoertuig

Een groot deel van de productie van het Nederlandse deel van de serie, in het bijzonder de systeemintegratie, vindt plaats bij de Nederlandse industrie. Van sommige componenten vindt ook de productie van het Duitse deel van de serie bij de Nederlandse industrie plaats. De bedrijfsmiddelen

en de tijdens de productie opgebouwde kennis en ervaring kunnen tevens worden aangewend voor het uitvoeren van onderhoud. Met de belangrijkste industriële partners vindt overleg plaats over samenwerking en kennisoverdracht met Defensie in de instandhoudingsfase, zodat beide partijen in staat zijn om de noodzakelijke werkzaamheden uit te voeren en bovendien bij pieken in de werklast door een gezamenlijke inspanning de doorlooptijd te beperken.

Infanteriegevechtsvoertuig

Een deel van de productie vindt plaats bij de Nederlandse industrie. Bij Nederlandse subcontractors van de leverancier wordt een aantal subsystemen geproduceerd, zoals onder meer de waarnemingsystemen. De assemblage van het wapensysteem, de integratie hiervan in het voertuig en het uitvoeren van acceptatietesten worden eveneens uitgevoerd door een Nederlandse subcontractor. Op basis van een door Defensie opgestelde onderhoudsstructuur voor de gebruiksfase vinden met de industrie gesprekken plaats over kennisoverdracht en structurele samenwerking. Naast beheersing van de instandhoudingskosten heeft Defensie belang bij het verbreden en behouden van een hoogwaardige kennis en capaciteit zowel binnen Defensie als bij de Nederlandse industrie. Ook hier geldt dat door gezamenlijke inspanning de doorlooptijden bij pieken in de werklast beperkt kunnen worden.

Groot pantserwielvoertuig

De nadere invulling van het betrekken van de Nederlandse industrie bij de serieproductie heeft de eerste prioriteit. Vervolgens zal ook gesproken kunnen worden over de inschakeling van de Nederlandse industrie bij de instandhouding. De ervaringen op dat gebied met de Fenek en de CV-90 worden daarbij betrokken.